

AZ ERDÉLYI MAGYARSÁG HELYZETE NEMZETKÖZI VONATKOZÁSAIBAN

AZ 1918 ÉV utolsó napjaiban a Magyarországtól elszakított és Autóbb Romániához csatolt területek nagy része elveszítette minden összeköttetését az ország gazdasági, kulturális és politikai életével. E területek lakói az európai eseményekről is csak azt tudhatták meg, amit a megszálló csapatok parancsnokai a közönség tudó mására hozni jónak láttak. Még tökéletesebbé vált tájékoztatásunk, mikor Budapesten a proletárdiktatúra némitott el minden szabad szót és szakított meg minden komoly hírszolgálatot a nyugattal. Természetes tehát, hogy ekkor Erdély és a Bánság magyarságát a legképtelenebb hírek és tervek ejtették hol kétségbe, hol dőre illúziókba. Soha és sehol az optimizmus és pesszimizmus olyan szélsőségekhez nem juthatott, mint ezidőtájt a megszállt részekben élő magyarság között.

Akik azonban az utolsó háborús évek világpolitikai megnyilatkozásait ismerték, akik Wilson híres békefeltételeit emlékezetükben tartották, a fantasztikus hírek helyett inkább azt hitték: néhány kaotikus hónap után majd csak reáérnek a győztes hatalmak, hogy a mi ügyünkkel is komolyan foglalkozzanak és azt legalább megközelítőleg a hirdetett elveknek megfelelően oldják meg, vagyis Ausztria és Magyarország népeinek, — mélyeknek helyét e pontozatok szerint a nagyhatalmak a nemzetek között megoltalmazni és biztosítani kívánok, — lehetővé teszik az autonóm fejlődést.

Hogy ezt a jövőt mi erdélyi magyarok még abban az esetben is remélhetjük, ha új imperium alá jutunk, ebben a felfogásunkban megerősíthettek az 1918 december elsején meghozott gyulafehérvári határozatok.

Az 1919 év folyamán tapasztaltak azonban mindegyre világosabbá tették sivár jövőnk képét, melyre egyetlen új reménysugarat a Szövet-séges és Társult Főhatalmak és Románia között Párizsban 1919 évi december hó 9-én kötött szerződés juttatott.

Igaz, már nagyon az 1920 év közepénél tartottunk, mikor ezen szerződés tartalmáról pozitívumokat tudhattunk meg, az új imperium első másfél esztendeje gondoskodott arról, hogy teljes tájékoztatlan-ságban maradjunk és ezzel fokozódjék letargiánk, melybe a változott viszonyok dobtak.

Amikor azonban értesültünk arról, hogy Magyarország képviselői Trianonban aláírták azt a békeszerződést, mely bennünket nemzet-közijogilag a román állam polgáraivá tett, azonnal új utakat kerestünk, hogy ezeken haladva, biztosíthassuk legalább nemzeti sajátosságaink, nyelvünk, vallásunk, kultúránk fennmaradását.

Átéreztük, hogy ehhez elsősorban szervezkednünk kell, meg is alkottuk a Magyar Szövetséget, melynek kormányhatósági feloszlátása után két politikai pártban tömörültünk, melyekből 1922 év végén megalakult az egységes Magyar Párt.

Már ekkor éreztük: nem elég önmagunkra maradnunk, a magunk bajaiban és gondjainkban elmerülünk. Új nemzeti gondolatunk vitorláit ki kell feszítenünk a világeszmék áramlásainak. Ezért politikai életünk megindulásával egyidőben komolyan tanulmányoztuk a már font-
említett nemzetközi szerződést, amely bár a romániai magyarságot jogi személyiségnek el nem ismerte, de a nyelvi, faji és vallási kisebbségekhez tartozók ügyét nemzetközivé tette.

Amennyire csak az államhatalom korlátozó intézkedései megengedték, igyekeztünk bekapcsolódni abba az új eszmeáramlatba, mely Európaszerte a kisebbségvédelmi szerződések aláírásával megindult.

Hogy ez a bekapcsolódásunk minél tökéletesebb lehessen, napisajtónk mellett 1922 évben létrehoztuk „Magyar Kisebbség“ címen azt a politikai szemlényt, melynek hivatása lett egyrészt a kisebbségi sors adatainak összegyűjtése, másrészt az egyetemes kisebbségi gondolat kiépítése. Mert — amint ezen szemlének beköszöntő cikkében írtuk — „nemcsak ismernünk kell e szellemi mozgalom minden alakulását, hanem abban tevékeny részt is kell vennünk. Az erdélyi magyar kisebbség gondolkodóinak is hozzá kell szólni a vitához, mely már amúgy is túlságosan régen folyik nélkülük. A kisebbségi nemzet fogalma, az ebben sűrűsödő eszmei és erkölcsi erő az az archimedesi pont, ahonnan a hatalmi gondolkozást meggingathatlannak látszó sarkaiból ki lehet vetni. Mindenütt sürgölődnek e csavarmenetek kötelei körül a nagy nemzetek eszményekért küzdő fiai és tevékeny kisebbségi szellemek; csak a magyar kisebbségek, különösen az erdélyi magyar kisebbségek képviselői és szerepet kérői hiányoznak még. Kisebbségi nemzeti gondolatunk kifejezését, úgy ahogyan az törekvéseinkben, magatartásainkban és vitairatainkban megnyilatkozik, összhangosan bele kell helyoznünk az európai emberi közösségnek ama képébe, amelyet a fejlődés irányai a távol jövőben már kipun-
toznak, s amelyet a jövőbe néző szemek már lámák“.

Ezen célkitűzés helyessége mind világosabbá vált, amikor Európaszerte testületek, intézetek és nemzetközi szervezetek létesültek, illetőleg tökéletesültek, amelyek hivatásuknak ismerték, hogy a békeszerződésekben lefektetett kisebbségi jogtételket a nemzetközi joggal szerves kapcsolatba hozzák és az egyelőre csak papírra irt jogoknak érvényre juttatását lehetőleg biztosítják.

E szervezetekkel összeköttetésünk csakhamar létre jött, minek termékenyítő hatását mihamarabb érezhettük.

Az a körülmény, hogy a román kormányzat a párizsi külön szerződésben vállalt kötelezettségeinek ellenére jogainkat mindegyre sértette és mi csakhamar egész kultúránkat veszélyeztetve láttuk, kényszerített, hogy komolyan tanulmányozzuk azokat a módokat is, melyekkel panaszainkat a Nemzetek Szövetsége elé juttathatjuk.

Erdélyi vonatkozású panaszok már 1925 év előtt is kerültek a

Nemzetek Szövetségéhez. Ezek a panaszok azonban Budapesten készültek, a magyar külügyminisztérium, a Nemzetek Szövetsége mellett működő Magyar Titkárság, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége, a Bocskay Szövetség, a Magyar Székely Egyesület a Nemzetek Szövetsége támogatására adtak be ilyeneket. Mi azonban a magunk részéről csak 1924 év folyamán határoztuk el, hogy nemzetközi jogilag biztosított panasz jogunkkal élünk és a Nemzetek Szövetsége elé visszük az erdélyi és bánági telepések ügyét.

Ezt a petíciót mintegy hétszáz román állampolgár telepesgazda és a Magyar Párt elnöksége írta alá.

Ezzel a tényünkkel, — amelyre kisebbségi egyházaink panaszának beadása is következett, — érvényt szereztünk azon állandóan hirdetett felfogásunknak, hogy kisebbségi ügyeink immár nemcsak belügyi kérdést képeznek, hanem azoknak nemzetközi vonatkozásai és hatásai is vannak.

És valóban örömkre szolgált, hogy Románia külügyminisztere a törvényhozás termében elismerte, hogy ehhez a lépésünkhöz jogunk volt, hogy lépésünk jogszerűségét nemzetközi szerződés biztosítja.

A telepesek érdekében beadott petícióval ugyan csak hétszázezer aranyfrank kártérítési összeget szerezhettünk meg, ami nagyon csekély eredmény, ámde az a körülmény, hogy a Nemzetek Szövetsége ezt az ügyünket a Tanács 35. ülészakának kilencedik nyilvános ülésének napirendjére tűzte és itt az előadó Mello Franco — a kisebbségeknek ez a nem túlságosan nagy barátja — is elismerte, hogy panaszunk nem volt alaptalan; megnyugtatót a felől, hogy ezt az utat máskor is igénybe vehetjük, ha belügyi kormányzatunk jogainkat súlyosan sérti és erre itthon orvoslást nem kapunk.

Igen hosszadalmas volna, ha annak részletezésébe bocsátkoznánk, miért nem vezetett sikerre a kisebbségi egyházak beadott petíciója. Az azonban kétségtelen, hogy ezzel a petíciónkkal is fejlesztettük ügyünk nemzetközi vonatkozásait és érvényesítettük azon jogunkat, hogy sérelmeinket a világ nagy nyilvánossága előtt föltárhathatjuk.

Valódi és sikeres bekapcsolódásunk az egyetemes kisebbségi gondolatot szolgálók táborába a szervezett nemzetkisebbségek kongresszusai útján létesült. Ezeken, az elsőtől a most lefolyt negyedikig, tevékeny részt vettünk, kiküldötteink nemcsak mint szónokok és eladók szerepeltek Genfben, de itt szerezték meg azt a tág ismeretségi kört is, amely immár lehetővé teszi, hogy a világ legtekintélyesebb sajtóorgánumai is érdeklődéssel kísérik törekvéseinket és panaszainkat.

A külföldi szakkörökkel folytatott eszmecseréink juttattak azon elhatározáshoz, hogy a Magyar Kisebbség testvér lapjaként, francia-, német- és románnyelvű cikkekkel megjelenő folyóiratot is adjunk ki (*La voix des minoritás*), hogy ebben tájékoztassuk a magyar nyelvet nem ismerő külföldieket helyzetünkről és az egyetemes probléma egyes kérdéseiben felfogásainkról.

Ezek az eszmecseréink, valamint a Népszövetségi Ligák Uniójának brüsszeli kongresszusán történtek érlelték meg azt az elhatározásunkat is, hogy megalakítjuk a magunk ligaegyesületét, amely a Romániai Magyar Népliga Egyesület nevet nyerte, azonban jogi személyisége

kormányhatósági elismertetésből még nem részesült. Ennek dacára a legutóbb megtartott hágai kongresszuson egyesületünk már képviselve volt és ott a román liga kiküldöttei részéről ígéretet nyert, hogy elismertetését támogatják.

Az az érdeklődés, mely a Népszövetségi Ligák Uniója részéről a kisebbségi kérdések iránt megnyilatkozik, — hiszen tudjuk, hogy immár külön bulletinet is ad ki kizárólag e tárgykőről — kötelességünké teszi, hogy ezzel a tekintélyes szervezettel a legszorosabb összeköttetést kiépítsük. Éppen most foglalkozunk a gondolattal, hogy miután a kormány politikája, fájdalom ismét arra kényszerít, hogy az iskolaügyekben panaszt adjunk be a Nemzetek Szövetségéhez, ezt előbb a Népszövetségi Ligák Uniója elé terjesztjük, hogy ennek erkölcsi tekintélye is támogasson igazságunk kivívásánál.

Hogy a Népszövetségi Ligák Uniója előtt miképpen juthatunk kellő tekintélyhez, erre példaadó számunkra a Csehszlovákiai Magyar Népliga Egyesület. Helyzetünk nemzetközi vonatkozásaihoz tartozik nevezetesen az is, hogy úgy a csehszlovákiai, mint a jugoszláviai magyar kisebbséggel szerves kapcsolatba jutottunk, mi különösen azért fontos, mert a csehszlovákiai magyar kisebbség nemzetközi viszonylatait már tökéletesebben kiépíthette, mint ahogy azt mi eddig megtehettük.

Fájdalom, kevés olyan tudós él közöttünk, ki kellő szaktekintéllyel működhetnék a kisebbségi jogok rendszerének, mint immár a nemzetközi jog alkatrészének kiépítésén. Ezért örömmel üdvözlöttük a nemzetkisebbségek most lefolyt kongresszusán felvetett azt a tervet, hogy a megalkotandó „Kisebbségjogi Európai Társaság“ igyekezzék a nemzetkisebbségek szaktekintélyeit és tudósait a fajtöbbségi nemzetek azon szaktekintélyeivel és tudósaival munkaközösségben egyesíteni, akik szintén hivatásuknak tekintik a kisebbségi jogrendszer kifejlesztését és annak a nemzetközi jogba való tökéletes bekapcsolását.

Szívesen üdvözlöttük ezt az eszmét is, mint minden olyat, mely ügyünket nemzetközi vonatkozásaiban előbbre viszi, mert fájdalom, már megmásíthatatlan meggyőződésünké vált, hogy csak a nemzetközi felfogás tökéletes mellénkállása hozhat kedvező változást reánk, hozhatja meg számunkra legegységesebb jogaink tiszteletben tartását és kultúrfejlődésünk biztosítását.

JAKABFFY ELEMÉR